

Jacques M. Elias

**Un exemplu de generozitate:
Jacques M. Elias**

Jacques M. Elias

Auzim foarte des vorbindu-se despre Spitalul Elias din București – una dintre instituțiile medicale de elită ale României și totodată un centru academic în care se desfășoară o activitate prodigioasă de cercetare și învățământ în domeniul medical. Din păcate nu foarte des este pomenit cel care a făcut posibilă nașterea acestui spital – industriașul, bancherul și moșierul Jacques Menachem Elias – filantropul care și-a lasat prin testament întreaga avere – evaluată în anul morții sale, 1923, la 1 miliard de lei – Academiei Române.

Donația a fost făcută în scopul “*promovării culturii din România, alinării boalelor săracilor noștri, încurajării elementelor valoroase, sprijinirii cauzelor nobile și aceasta fără deosebire de origine, pentru toți cei care merită să fie ajutați*”. Așadar, să vedem cine a fost Jacques Manachem Elias:

S-a născut într-o familie de origine evreiască din București, în anul 1844. A fost unul dintre cei mai importanți oameni de afaceri ai României la începutul secolului XX: proprietar al Fabricii de zahăr din Sascut, președinte al Băncii Generale Române, unul dintre cei mai importanți moșieri ai vremii, proprietar a două mine de mercur în Dalmația, patronul hotelurilor Patria și Continental din București, deținător de acțiuni în valoare de multe milioane de lei emise de bursele din New York, Bruxelles, Londra, Praga, Belgrad, Viena, Berlin etc. Jacques Manachem Elias a fost caracterizat de către Nicolae Iorga ca fiind “***un mare exemplu de generozitate umană***”. Dar iată cum este evocată viața și personalitatea industriașului Elias într-un articol semnat **Alex. F. Mihail** apărut în anul 1936 în săptămânalul “**Realitatea ilustrată**”:

DIN VIAȚA LUI ELIAS

***Casa din str. Corabiei nr. 2
(ulterior Clemenceau) în care
a locuit fondatorul spitalului Elias***

“ Jacques M. Elias (...) nu s'a însurat niciodată, permițându-și de asemenea prea puține bucurii în viață. Până la adânci bătrânețe — a murit în varstă de 79 ani — s'a considerat mereu ca un fel de slujbaş al averii sale, un soi de administrator. Iar când a fost aproape să moară, a crezut că e drept ca funcționarul său principal, d.Fr.Staeger, un elvețian, să-i ia locul pe scaunul de la biroul său și chiar să locuiască cu familia în apartamentul de la etajul întâi, din strada Corăbia 2, (azi Clemenceau), de lângă Ateneu, casă în care a trăit și a murit Elias, și unde se află azi, la parter, administrația fundației „Menachem H. Elias”. Totuși, chiar pe acest funcționar ales dintre toți, el nu l-a copleșit de prea multe avantagii. D. Staeger urma să rămăie același paznic modest al averii, cum fusese și testatorul. Prin testamentul din 1914 se prevede o leafă lunară de 600 lei pentru d. Staeger! Iar pentru membrii comitetului de conducere, aleși de dansul, a fixat,

tot prin testament o retribuție lunară de 1500 lei.

A desemnat Academia Română ca legatară universală, dar n'a uitat în testament pe săracii orașului București, cărora li se distribuie în fiecare an de Crăciun și de Paști, ajutoare din **fondul special Elias**. N'a uitat nici de Azilul denoapte, nici de Societatea de Salvare, de Societatea pentru profilaxia tuberculozilor, precum și de diferite spitale și societăți de binefacere. A lăsat legate pentru facultatea de medicină, Fundația Universitară Carol I, pentru mai multe școli evreiești și românești, apoi unor temple israelite, câtorva rabini. A instituit bursa pentru studenții meritoși, etc. Chiar birjarului său i-a lăsat o sumă prin testament. Și-a adus aminte până și de servitori, de câțiva funcționari mai mici...

RUDELE

Pentru rude a avut însă un tratament excepțional:

— **Eu am numai rude bogate — spunea el. — Ce rost are să le las moștenire.**

Fără să fie vanitos, a voit să rămâie oare cum anonim în binefaceri. Spitalul, din București, care va costa peste o sută douăzeci de milioane, nu va purta numele lui, ci al tatălui său. Iar averea lăsată Academiei Române se administrează sub titlul:

<>deși — afară de dânsul — nimeni n'a donat, nici un leu.

— Invit pe toți membrii familiei mele să contribuie la această operă culturală și filantropică — spunea el încă în viață.

Rugămintea a repetat-o și prin testament.

Când a scris ultimele sale dorinți, a pomenit pe un văr al său, domnul I. I. Manoach, care e bătrân și din nenorocire orb. Și-a mai adus aminte de o verișoară din Viena, dar nu-i știa numele. Jacques Elias le mai dăduse ajutoare altădată. Acum își exprima dorința ca ambii să primească o pensie, cât vor trăi. Totuși, dacă s'ar întâmpla — spune prevăzător testatorul — ca vreun membru al familiei mele uitat de mine, rudă până la al optulea grad, bărbat sau femeie, să fie lipsit de mijloace, atunci, se va aproba

eventual și acestuia o pensie lunară, ca să poată trăi, „cât vor crede de cuviință membrii comitetului”.

Ce au făcut rudele ?

În primul rând, au dat în judecată Academia, cu gândul să anuleze testamentul. De contribuit la fondul familiei Menachem H. Elias, nici n'au visat. În schimb, s'au ivit 67 de persoane, ce se pretindeau a fi “rude sărace, până la al 8-lea grad”, ale defunctului Elias!

Dl. [prof.dr.Gr.](#) Antipa membru în comitetul fundației, delegat al Academiei Române, a avut mult de furcă cu adversarii — “moștenitorii bogați” — cari adoptaseră ca tactică în justiție, târăgănirea. Procesul ar fi putut dura la infinit, stingherind toate bunele intenții, dacă d. prof. Antipa n'ar fi prins un moment favorabil, spre a sili pe moștenitori să convie la o tranzacție. Ei au primit, odată pentru totdeauna, o sumă de vreo zece milioane lei și s'au astâmpărat. În schimb, au mai rămas cele 67 de „rude sărace” pe cari d. dr. Antipa nu le-a șicanat. Ele au încasat până acum, aproximativ douăzeci și cinci de milioane din averea destinată pentru „scopuri culturale și filantropice”, și primesc și azi pensii lunare.

„SĂ CHELTUEȘTI MAI PUȚIN DECÂT CÂȘTIGI”

**Fritz Staeger funcționarul de încredere al lui Elias
cel căruia i a cedata partamentul**

Jacques Elias, deși nu s'a însurat, totuși n'a trăit prea retras, în fosta sa locuință din strada Corăbiei, se pot vedea și azi vechile lui mobile, destul de frumoase. Primea des musafiri și-i primea bine. Printre intimitii și prietenii lui, cu cari lua uneori masa acasă, sau la restaurantul „Continental” din hotelul cu același nume, proprietatea sa, erau : Principele Barbu Știrbey, defunctul ministrul liberal Emanuel Porumbaru, d. Victor Antonescu, actualul ministru de externe, d. Emanuel Pantazi, avocat, prieten intim și sfetnic — mai târziu executorul său testamentar — d. Jean Mitilineu și alții.

*Hotelul „Continental”, din fața Teatrului Național, era pe vremuri cel mai mare și mai luxos din București. Lui Elias îi plăcea să șadă în restaurant la o masă, în dreptul unei ferestre ce da în Calea Victoriei. Totuși Jacques Elias nu era prea cheltuitor. Dimpotrivă, principiul lui era acesta : **să ai tăria de caracter de a cheltui totdeauna ceva mai puțin, decât îți este venitul.** Oricât de*

înfirmă ar fi economia, te poți considera om bogat.

Cheltuind tot venitul, sau atacând capitalul, atunci — chiar dacă ai posibilitatea de a duce o viață largă — te poți numi sărac.

Risipa e amăgitoare : duce la dezastru.

Acest principiu l-au adoptat și membrii de conducere din comitetul fondului Elias. S'au creat, înțelepțește, mai multe capitole, cari țârmuresc cheltuelile. Astfel s'au înființat:

- 1) Fondul pentru punerea în valoare a moșiilor lui Elias.*
- 2) Fondul pentru răscumpărarea datoriilor testamentare față de diferite persoane și comunități.*
- 3) Fond pentru apărarea fluctuațiilor de curs a efectelor și prevenirea căderii valutelor. O diferență favorabilă de curs nu se adaugă la venituri, ci la acest fond.*
- 4) Fondul de construcții, din care se clădește acum spitalul dela șosea.*
- 5) Fondul cultural, din care se dă în fiecare an Academiei, două milioane de lei.*

6) Fondul de ajutorare a rudelor, cari — după cum am arătat — au primit până acum vreo 25 de milioane, în afară de cele zece milioane date „rudelor bogate”.

Totuși averea defunctului Elias a rămas întreagă, așa cum a lăsat-o el. Tot ce s'a făcut, a fost realizat numai din venituri, cu toate greutățile ce a avut de întâmpinat comitetul conducător al fundației, din cari fac azi parte: principele B. Știrbey, ca președinte, fost prieten al lui Elias, după cum am arătat. Apoi d-nii: dr. Gr. Antipa și Em. Pantazi, vicepreședinți și d-nii prof. David Emanuel, prof. dr. G. Marinescu, prof. I. Simionescu și prof. D. Voinov, ca membri. „Academia română” s'a dovedit ca o excelentă administratoare.

DIFICULTĂȚI NEPREVĂZUTE

Camera de fumat în care miliardarul își primea prietenii devenită sala de consiliu a fudanției Elias

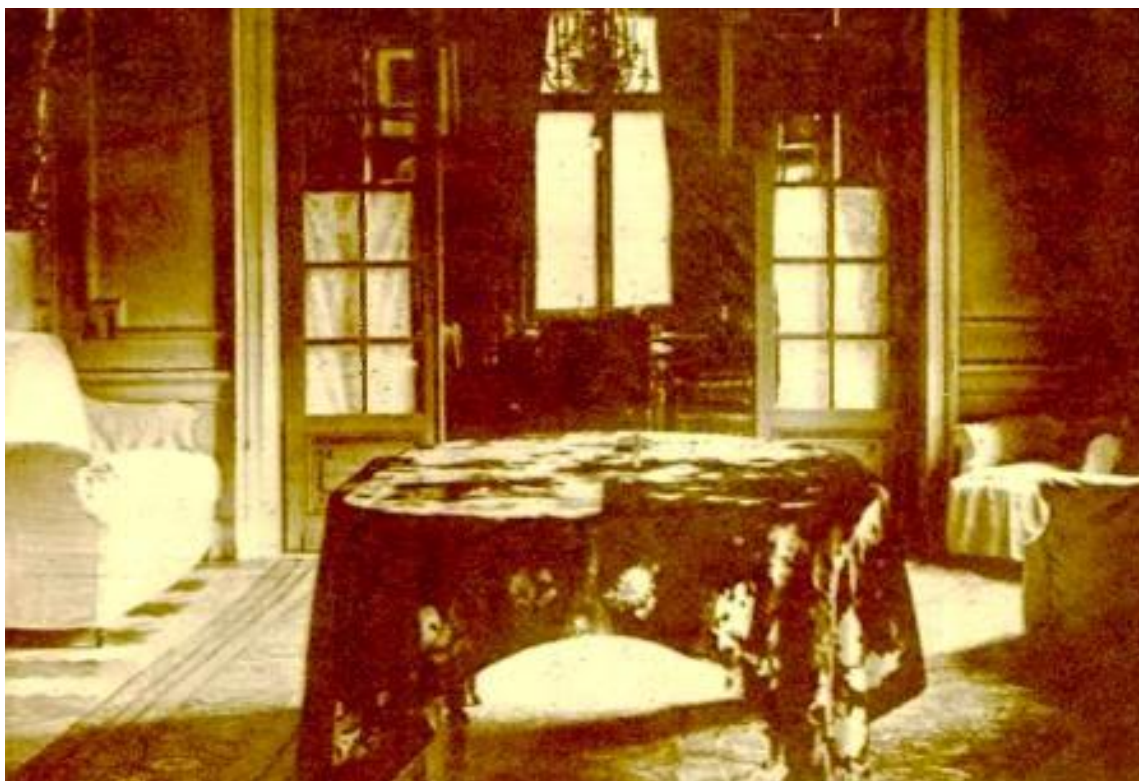
Deși Elias era om de afaceri rutinat, totuși el n'a prevăzut scoborârile valutare vertiginoase, cari au micșorat foarte mult averea sa. N'a putut prevedea nici măsurile, pe cari le-a luat consiliul comunal socialist, instalat după război la Viena. Reformele democratice postbelice au scăzut aproape la zero venitul palatelor lui Elias din capitala Austriei. El avea acolo niște clădiri monumentale, cu sute de camere și cu numeroase apartamente luxoase. Aceste palate situate pe cele mai principale străzi, de pildă în fața celebrei biserici Votivkirche, abia aduceau atâta venit, spre a nu fi lăsate să cadă în ruină. O slabă

fructificare au adus și depozitele în numerar ale băncii. Banca Națională a României nu numai că n'a bonificat nici o dobândă, dar a cerut chiar un comision de conservare pentru efectele depuse.

Puteai spune că, printr'o energică și prudentă intervenție a d-lui profesor dr. Antipa, delegat de Academie cu administrarea averii lui Elias în străinătate, au fost salvate multe bunuri ale acestuia. Astfel au fost, de pildă, diferite valori de bursă, circa vreo sută de milioane lei, aflate depozitate la unele bănci în străinătate.

Delegatul Academiei a mai reușit să obție, la Viena, o reducere a taxelor succesoriale, realizând astfel o economie de aproximativ 64 milioane lei. Se poate spune că averea lui Elias, este administrată în spiritul testatorului, cu economie și prudență.

CASA DIN STRADA CORĂBIEI

Imagine din apartamentul lui Elias conform testamentului mobile trebuia să rămână neschimbată, așa cu a lăsat-o el...

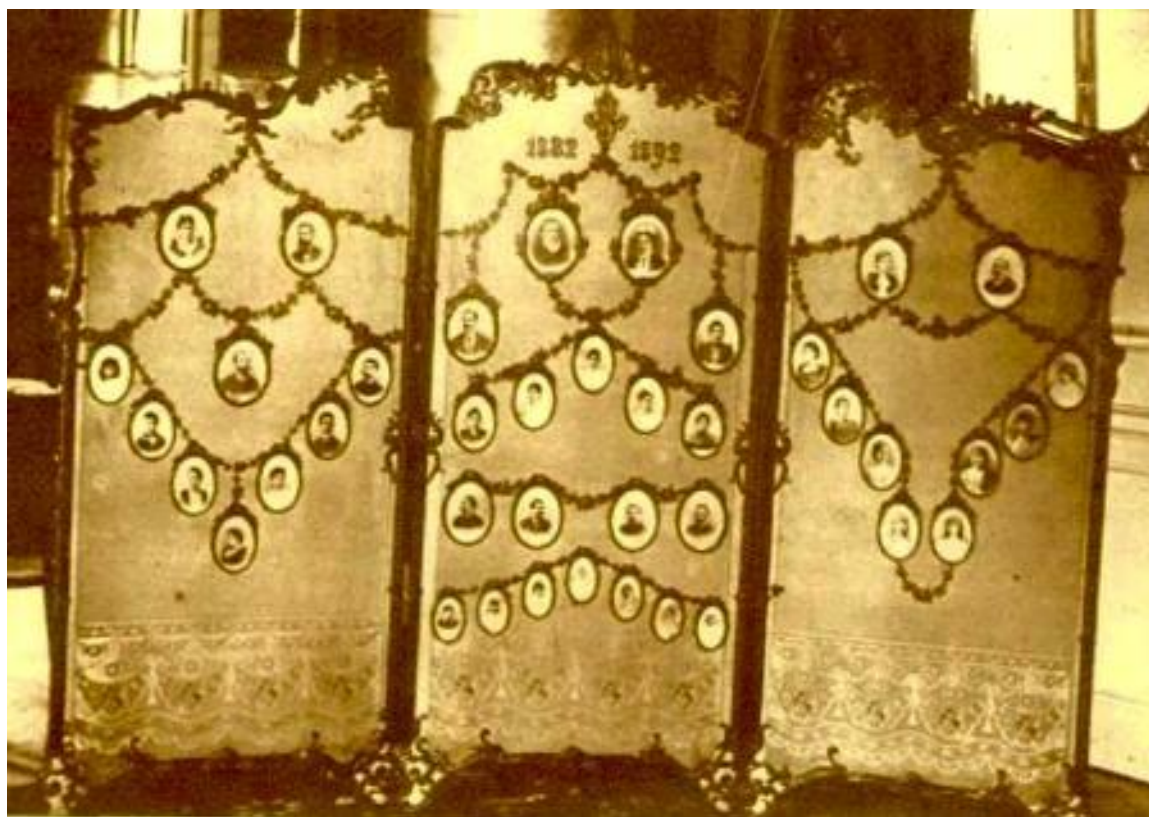
*În fotografiile ce însoțesc acest articol, cititorii vor putea examina apartamentul în care a trăit Jacques M. Elias. Tablouri nu se prea văd pe pereți. Mai mult oglinzi. N'a avut nici instrumente muzicale! Elias nu se pricepea în artă. **Era străin și de „politică”**. Este interesant un triptic, având fotografiile, sub sticlă, ale părinților săi, fraților și rudelor, din anul 1832 și până la moartea lui. În special bătrânii soți Menachem H. Elias, fondatorii familiei, au chipuri caracteristice pe fotografii. Pe pereți se mai văd și alte tablouri mari, reprezentându-i pe bătrâni. În camera de consiliu, unde se întrunește azi comitetul fundației Elias, avea niște fotolii largi, căptușite cu piele roșie. Altă dată era aci camera de fumat. E impresionantă mai ales camera „tezaur”, cam întunecoasă, unde se văd case de bani așezate de-a lungul pereților. Dar azi „fundația” nu-și mai ține banii în acest „tezaur”, ci la Banca Națională.*

MOARTEA LUI ELIAS

Elias pleca des în călătorie: la Viena, la Paris, Berlin, unde avea afaceri. Când au năvălit nemții în România, știindu-se urât de aceștia, s'a hotărît — de altfel cu mare greutate — să părăsească țara. Prin lași s'a dus la Petrograd și de acolo la Stockholm. Totuși, în tot timpul vieții sale, fusese suspectat ca având simpatii cu germanii. Această ultimă călătorie i-a fost fatală. S'a îmbolnăvit, fără să-și mai poată reveni complet. A mai activat și după război, prin reînființarea „Băncii Generale a României”, fostă, până la război bancă cu capital german și care prezidase emisiunea bancnotelor de tristă memorie. După război, banca a

fost reorganizată cu capital românesc, Elias primind să fie vicepreședintele consiliului de administrație.

Dar marele bancher nu mai era în apele sale. În pragul celui de al optulea deceniu, la 13 Mai 1923, s'a stins în apartamentul său din strada Corăbiei no. 2. După cum am mai arătat, e a cedat, prin testament, apartamentul cu toată mobila, vechiului său slujbaş din anul 1883, d. Fr. Staeger, care nu la părăsit niciodată. D. Staeger a fost obligat, prin testament, să nu schimbe mobila, care a rămas ca un fel de expoziție.

Paravan din casa Elias pe care sunt puse fotografiile părinților și a rudel miliardarului

Elias avea grozavă teamă să nu fie înmormântat de viu. Când a simțit că moare, a cerut ca trupul său neînsuflețit să fie păstrat șaptezeci de ore, nu ca la evreii habotnici, cari fac înmormântări pripite. Apoi, a pretins ca, înainte de a fi înhumat, inima să-i fie străpunsă de un stilet. Așa s'a și făcut!

Deși a lăsat toată averea sa în România, legatar universitar fiind Academia Română, totuși a cerut ca trupul lui neînsuflețit să fie transportat la Viena și înmormântat, după ritul mozaic, cu ceremonie foarte simplă, alături de fratele său Abraham și cumnata sa Paulina, aflați în cimitirul israelit-spaniol din capitala Austriei.

CUVÂNTUL ACADEMIEI ROMÂNE

În “numele culturii române”, d. prof. dr. Gr. Antipa, vicepreședinte al fundației Elias, a rostit, la prilejul cuvenit, o cuvântare, în Templul cel mare al evreilor de rit spaniol din București, spunând între altele:

„Viața, sentimentele nobile și patriotismul lui Jacques Elias merită într’adevăr a servi de pildă tuturor cetățenilor acestei țări: a muncit fără odihnă până la cele mai adânci bătrâneți, a adunat ca o albină, fără a cheltui pentru sine decât strictul necesar al unui traiu de o modestie exemplară și a destinat apoi tot fructul muncii sale realizării unui măreț ideal, pe care l-a meditat în lunga sa viață și care este, după Elias: „înălțarea patriei prin crearea de instituții de cultură, de preferință de cultură practică și înfrățirea fiilor ei prin tovărășia de munca, de bucurie și de suferință.”

Voi adăuga doar că Jacques M Elias a fost ales în anul 1993, post-mortem, membru al Academiei Române, că a fost declarat cetățean de onoare al Bucureștiului, că numele său a fost dat unei străzi centrale din capitala României și deasemenea liceului din Sascut. Dar și că pe site-ul Spitalului Elias filantropul căruia instituția medicală îi datorează existența nu este pomenit nici măcar în trecut. Voi încheia cu o constatare a marelui istoric Nicolae Iorga:

„Numai boierii din alte vremuri învățaseră naștră noastră cu astfel de largi danii, iar de la ei nimeni până la Jacques Elias, nici dintre urmașii lor, nici din

rândurile burghezilor bogat i nu i-au imitat. Dar important a socială a testamentului lui Jacques Elias nu stă numai în aceea că el amintește tradițiile acestei țări în ce privește datoriile clasei avute față de obște, ci și faptul că el lasă întreaga avere pentru cultură. Se vor face din banii săi școli, unde se vor primi elevii fără deosebire de naționalitate. El a înțeles că aceea ce lipsește țării noastre este cultura răspândită în masele adânci populare și de aceea n-a ezitat să renunțe la orice gând și să dea acest mare exemplu de generozitate umană, pentru a se face mai multă lumină în sufletele fraților săi, pe pământul unde a trăit”.

Surse: “Realitatea ilustrată”

– articolul semnat **Alex. F. Mihail** în numărul
din 21 octombrie 1936